

CANLLAW I'R PWYLLGOR YMCHWILIO

Pwrpas y canllaw

1. Mae'r Cyngor Optegol Cyffredinol (GOC) yn cydnabod ei bod yn bwysig bod cleifion, cofrestryddion, sefydliadau proffesiynol a chynrychioladol a rhanddeiliaid eraill, gan gynnwys y cyhoedd, yn ymwybodol o'r sail y mae Pwyllgor Ymchwilio'r Cyngor yn gweithredu arni ac yn gwneud penderfyniadau ynghylch cwynion addaswydd i ymarfer.
2. Mae'r ddogfen hon yn cynnwys canllawiau i'w defnyddio gan IC y GOC wrth ystyried cwynion am addaswydd cofrestrai i ymarfer/hyfforddi/cyflawni busnes optegol. Bwriad y canllawiau yw annog penderfyniadau cyson gan yr IC. Fodd bynnag, bydd pob penderfyniad a wneir gan yr IC yn seiliedig ar ffeithiau'r achos sy'n cael ei ystyried.
3. Mae Rheolau Addaswydd i Ymarfer (2013) yn diffinio archwilydd achos fel un o swyddogion y Cyngor a benodir gan y Cofrestrydd ar ran y Cyngor at ddibenion arfer swyddogaethau'r IC, yn unol â'r rheolau hyn, fel optometrydd cofrestredig neu optegydd cyflenwi, neu berson lleyg.
4. Mae'r canllaw hwn yn ddogfen gyhoeddus ac mae ar gael ar wefan y GOC yn:
https://www.optical.org/en/Investigating_complaints/fitness-to-practise-guidance/index.cfm
5. Gall adroddiad am addaswydd cofrestrai GOC i ymarfer hefyd, ar wahanol gamau o broses y GOC, gael ei ystyried gan yr arholwyr achos neu banel Addaswydd i Ymarfer. Mae'r canllaw hwn yn cynnwys rhai cyfeiriadau at eu rolau. Mae'r GOC hefyd wedi cyhoeddi canllawiau ar gyfer yr arholwyr achos a phaneli Addaswydd i Ymarfer. Mae'r dogfennau canllaw hyn yn ddogfennau cyhoeddus ac maent ar gael ar wefan y GOC yn:
https://www.optical.org/en/Investigating_complaints/fitness-to-practise-guidance/index.cfm
6. Ar hyn o bryd mae'r GOC yn cofrestru tua 29,000 o optometryddion, optegwyr cyflenwi, optometryddion sy'n fyfyrwyr/optegwyr cyflenwi a busnesau optegol. Rhaid i optometryddion unigol neu optegwyr cyflenwi fod wedi cofrestru gyda'r GOC cyn dechrau ymarfer. Ar ben hynny, mae'r GOC yn rheoleiddio optometryddion sy'n fyfyrwyr ac optegwyr cyflenwi sy'n fyfyrwyr y mae'n rhaid iddynt fod wedi cofrestru gyda'r GOC er mwyn ymgymryd â hyfforddiant.

Diffiniadau

7. Drwy gydol y ddogfen hon:

Mae "**Honiad**" yn cyfeirio at gŵyn am:

- addasrwydd cofrestrai busnes i gynnal busnes;
- addasrwydd unigolyn sydd wedi cofrestru i ymarfer; neu
- addasrwydd myfyriwr sydd wedi cofrestru i ymgymryd â hyfforddiant.

Mae "**cofrestrydd busnes**" yn cyfeirio at gorff corfforaethol sydd wedi cofrestru gyda'r GOC.

Mae "**penodol ffeithiol**" yn cyfeirio at y ffeithiau honedig sy'n gyfystyr â honiad.

Mae "**addasrwydd i ymarfer**" yn cyfeirio at addasrwydd i:

- ymarfer optometryddion cofrestredig neu optegwyr cyflenwi;
- ymgymryd â hyfforddiant fel optometrydd sy'n fyfyrwr neu optegydd cyflenwi; neu
- ymgymryd â busnes fel cofrestrai busnes (busnesau optegol sydd wedi cofrestru gyda'r GOC).

Mae "**cofrestrydd unigol**" yn cyfeirio at unigolyn sydd wedi cofrestru gyda'r GOC.

Adolygu'r canllawiau

8. Bwriedir i'r canllaw hwn fod yn 'ddogfen fyw'. Bydd yn cael ei ddiwygio fel y bo'n briodol, gan ystyried profiad cynyddol yr IC wrth ddelio â honiadau addasrwydd i ymarfer, yn ogystal â datblygiadau cyfreithiol, gan gynnwys diwygio/cyflwyno deddfwriaeth a chyfraith achosion newydd. Bydd y GOC yn adolygu'r canllawiau hyn yn flynyddol neu yn ôl yr angen.
9. Bydd y GOC yn tynnu sylw at unrhyw ddiwygiadau sylweddol i'r canllawiau hyn drwy gyhoeddi'r fersiwn diwygiedig ar wefan y GOC, www.optical.org

Y Cyngor Optegol Cyffredinol

10. Mae'r GOC yn un o 12 sefydliad yn y DU sy'n cael eu hadnabod fel rheoleiddwyr iechyd a gofal cymdeithasol. Mae'r sefydliadau hyn yn goruchwyllo'r proffesiynau iechyd a gofal cymdeithasol drwy reoleiddio gweithwyr proffesiynol unigol (ac mewn rhai achosion, busnesau cofrestredig). Y GOC yw'r rheoleiddiwr ar gyfer y proffesiynau optegol yn y DU.
11. Mae cyfansoddiad, dibenion a swyddogaethau'r GOC wedi'u nodi yn Neddf Optegwyr 1989¹. Mae'r GOC yn gyfrifol am hyrwyddo safonau uchel o ran addysg, ymddygiad a

¹
http://www.opsi.gov.uk.acts1989/pdf/ukpga_19890044_en.pdf

pherfformiad proffesiynol ymhlith gweithwyr optegol proffesiynol er mwyn diogelu'r cyhoedd. Prif swyddogaethau statudol y GOC yw:

¹
http://www.opsi.gov.uk/acts1989/pdf/ukpga_19890044_en.pdf

- gosod safonau ar gyfer addysg a hyfforddiant optegol, perfformiad ac ymddygiad;
 - cymeradwyo cymwysterau sy'n arwain at gofrestru;
 - cadw cofrestrau o unigolion sy'n gymwys ac yn addas i ymarfer neu hyfforddi fel optometryddion neu optegwyr cyflenwi;
 - cadw rhestrau o gyrff corfforaethol sy'n cynnal busnes fel optegwyr offthalmig neu optegydd cyflenwi;
 - ymchwilio a gweithredu pan fydd amhariad ar addasrwydd cofrestrai busnes neu unigolyn sydd wedi cofrestru i ymarfer, hyfforddi neu gynnal busnes.
12. Gall y GOC hefyd weithredu os yw'r cyfreithiau yng nghyswllt gwerthu offer optegol, neu brofi golwg, yn cael eu torri a lle mae risg i'r cyhoedd. Mae protocol y GOC ar Ymchwilio ac Erllyn Troseddau yn nodi rôl y Cyngor yn y broses hon ac mae ar gael yn:
- https://www.optical.org/en/Investigating_complaints/How_to_make_a_complaint/index.cfm
13. Mae gwybodaeth am drefn gwyno'r GOC ar gael yn y daflen o'r enw "Sut i gwyno am optegydd" sydd ar gael yn:
- https://www.optical.org/en/Investigating_complaints/How_to_make_a_complaint/index.cfm
14. Bob blwyddyn mae'r GOC yn cyhoeddi adroddiad cyffredinol ar draws ei holl weithgareddau, sy'n cynnwys adroddiad sy'n benodol i faterion addasrwydd i ymarfer, gyda gwybodaeth ystadegol am y nifer a'r mathau o gwynion sydd wedi cael eu hystyried gan y sefydliad. Mae adroddiadau blynyddol y Cyngor Optegol Cyffredinol ar gael yn:
- https://www.optical.org/en/news_publications/Publications/annual_reports_archive.cfm
15. Dim ond lleiafrif o gwynion a wneir i'r GOC sy'n arwain at gyfeirio at y Pwyllgor Addasrwydd i Ymarfer (FTPC)². Yn y rhan fwyaf o achosion, mae'r archwilwyr achos yn penderfynu nad oes angen cymryd unrhyw gamau pellach, neu y gellir delio â'r mater yn briodol drwy roi rhybudd neu gyngor i'r cofrestrai.

² Cyfeiriwyd 27% o'r cwynion a ystyriwyd gan archwilwyr achos yn 2016-17 at y

Aelodaeth y Pwyllgor Ymchwilio (IC)

16. Mae'r ddeddfwriaeth yn pennu aelodaeth yr IC a'i weithdrefnau gwneud penderfyniadau³.
17. Mae gan yr IC gymysgedd o aelodau lleyg a phroffesiynol. Mae ganddo gyfanswm o naw aelod, ac mae'n rhaid i dri ohonynt fod yn optometryddion cofrestredig, rhaid i ddau fod yn optegwyr cyflenwi cofrestredig, rhaid i dri fod yn bobl leyg, a rhaid i un fod yn ymarferydd meddygol⁴.
18. Mae manylion aelodaeth gyfredol yr IC ar gael yn:
http://www.optical.org/en/about_us/how_we_work/Investigation_Committee.cfm
19. Rhaid cael o leiaf pump aelods IC yn bresennol er mwyn i'r Pwyllgor wneud penderfyniadau am honiad ("cworwm" y Pwyllgor). Rhaid i hyn gynnwys o leiaf un optometrydd, un optegydd cyflenwi ac un aelod lleyg.
20. Mae'r IC yn cyfarfod yn breifat. Gall gael cyngor cyfreithiol annibynnol. Ni chaniateir i'r achwynydd, y cofrestrai na'u cynrychiolwyr fynd i gyfarfodydd IC. Mae'r IC yn gwneud ei benderfyniadau drwy bleidlais fwyafrif syml (nid oes gan y Cadeirydd bleidlais fwrw). Ni chaiff unrhyw aelod o'r Pwyllgor ymatal rhag pleidleisio ac os yw'r pleidleisiau'n gyfartal, mae'r ddeddfwriaeth yn datgan bod yn rhaid i'r Pwyllgor benderfynu o blaid y cofrestrai⁶.

Atgyfeirio achosion i'r Pwyllgor Ymchwilio (IC)

21. Bydd yr holl adroddiadau addasrwydd i ymarfer a dderbynnir gan y GOC yn cael eu hystyried yn y lle cyntaf gan y Cofrestrydd. Lle bo'r Cofrestrydd o'r farn bod yr honiad yn dod o fewn un o'r seiliau a ddisgrifir yn adran 13D o'r Ddeddf Optegwyr, cyfeirir y mater at yr archwilwyr achos i'w ystyried (ac eithrio'r rhai sy'n deillio o euogfarn droseddol sydd wedi arwain at roi dedfryd o garchar (ar unwaith neu ohiriedig); a fydd yn cael ei gyfeirio'n syth at y Pwyllgor Addasrwydd i Ymarfer (FTPC))⁷. Fel arall, os nad yw'r Cofrestrydd o'r farn bod yr honiadau'n dod o fewn unrhyw un o'r seiliau perthnasol, bydd yn rhoi gwybod i'r achwynydd a bydd yr achos yn cael ei gau.

³ Gorchymyn Cyngor y GOC (Rheolau Cyfansoddiad y Pwyllgor) 2005 a Rheolau Diwygiedig y Cyngor 2008 - <http://www.opsi.gov.uk/si/si2005/20051474.htm> a <http://www.opsi.gov.uk/si/si2005/20051474.htm>>nd <http://www.opsi.gov.uk/si/si2008/uksi> 2 <<http://www.opsi.gov.uk/si/si2008/uksi>>0083113 ên 1

⁴ Rheol 9 Gorchymyn Cyngor y GOC (Rheolau Cyfansoddiad y Pwyllgor) 2005 fel y'i diwygiwyd gan y GOC (Cyfansoddiad y Pwyllgor) Gorchymyn Cyngor Rheolau Diwygiedig 2008 (gweler nodyn 3 uchod)

⁵ Rheol 10 Gorchymyn Cyngor y GOC (Rheolau Cyfansoddiad y Pwyllgor) 2005 fel y'i diwygiwyd gan y GOC (Cyfansoddiad y Pwyllgor) Gorchymyn Cyngor Rheolau Diwygiedig 2008 (gweler nodyn 3 uchod)

⁶ Rheol 59(4) Rheolau'r GOC (Addasrwydd i Ymarfer) 2013.

⁷ Rheol 4(5) Rheolau'r GOC (Addasrwydd i Ymarfer) 2013.

22. Bydd yr archwilwyr achos yn ystyried yr honiad ac yn penderfynu a ddylid ei gyfeirio at yr FTPC ar gyfer gwrandawriad ai peidio. Bydd yr archwilwyr achos yn gallu delio â'r rhan fwyaf o achosion, fodd bynnag, prin yw'r amgylchiadau lle mae'n rhaid cyfeirio achosion at yr IC i gymryd camau pellach. Bydd achosion yn cael eu cyfeirio at yr IC gan yr archwilwyr achos mewn dwy sefyllfa; (1) pan fydd yr archwilwyr achos yn penderfynu cyfeirio cofrestrai unigol am asesiad iechyd a/neu berfformiad, y gellir ei gyfarwyddo gan yr IC yn unig neu (2) lle nad yw'r archwilwyr achos yn unfrydol yn eu penderfyniad ynghylch gwaredu'r mater yn briodol⁸.

Asesiad (iechyd a/neu berfformiad)

23. Pan fydd yr archwilwyr achos yn penderfynu bod angen rhagor o wybodaeth arnynt am iechyd cofrestrai a/neu safon ac ansawdd ei waith cyn y gallant ddod i benderfyniad ar yr achos, rhaid iddynt gyfeirio'r mater at yr IC yn gofyn am benodi asesydd (neu aseswyr) a chyfarwyddo asesiad (neu asesiadau). Hefyd, os yw'r IC, ei hun yn ystyried achos lle nad yw'r archwilwyr achos wedi gallu dod i benderfyniad unfrydol ynghylch cael gwared ar yr honiad a bod yr achos wedi'i gyfeirio at yr IC, gall benderfynu bod angen asesiad (neu asesiadau).
24. Mewn amgylchiadau o'r fath, caiff yr IC gyfarwyddo y dylid cyflawni unrhyw un neu ragor o'r camau ymchwilio canlynol (gan gynnwys, os oes angen, mwy nag un asesiad):
25. Asesiad iechyd o ymarferydd unigol⁹.
- gallai hyn fod yn briodol os yw'r gŵyn (neu sylwadau unigolyn sydd wedi cofrestru) yn codi cwestiynau ynghylch a yw ei iechyd (gan gynnwys unrhyw gyflwr iechyd sy'n ymwneud â chamddefnyddio sylweddau) yn cael unrhyw effaith ar ei waith.
26. Asesiad perfformiad o ymarferydd unigol¹⁰.
- gallai hyn fod yn briodol os ystyrir bod y gŵyn yn codi cwestiynau eang ynghylch pa mor ddigonol yw safon gwaith yr unigolyn mewn meysydd ymarfer penodol, ac y byddai'r broses o wneud penderfyniadau yn cael ei chynorthwyo gan broses ffurfiol

⁸ Rheolau 12 ac 13 o Reolau'r GOC (Addaswydd i Ymarfer) 2013.

⁹ Rheol 7 o Reolau'r GOC (Addaswydd i Ymarfer) 2013.

¹⁰ Rheol 7 o Reolau'r GOC (Addaswydd i Ymarfer) 2013.

o asesu gwaith y cofrestrai yn y meysydd hynny. Mae'r GOC wedi cyhoeddi canllaw ar wahân sy'n ymwneud ag asesiadau perfformiad, sydd ar gael yn:

https://www.optical.org/en/Investigating_complaints/fitness-to-practise-guidance/index.cfm

- Bydd yr IC yn pennu'r materion y mae cofrestrai i gael ei asesu arnynt. Os penodir mwy nag un asesydd i gynnal asesiad perfformiad, rhaid i'r asesydd, gyda'i gilydd, baratoi adroddiad ar y cyd ar gyfer yr IC. O ran asesiadau iechyd, bydd pob asesydd yn paratoi adroddiad. Anfonir copi at y cofrestrai o'r holl adroddiad(au) a baratowyd a gall gyflwyno sylwadau ar yr adroddiad(au) i'r Cofrestrydd o fewn 28 diwrnod i'w derbyn.
27. Os bydd yr IC yn cyfarwyddo, ar ei ran ei hun neu ar ôl cael ei gyfeirio gan yr archwilwyr achos, y dylid cynnal asesiad (neu asesiadau), bydd ystyriaeth o'r achos yn cael ei gohirio nes bydd yr ymchwiliadau pellach perthnasol wedi'u cwblhau. Bydd unrhyw dystiolaeth ychwanegol a geir o ganlyniad i ymchwiliad pellach yn cael ei rhoi i'r cofrestrai a fydd yn cael cyfle i wneud sylwadau ysgrifenedig ychwanegol, a ddarperir i'r IC neu'r archwilwyr achos, (ac, os yw'n berthnasol, i'r sawl sy'n gwneud y gŵyn).
28. Pan fydd cofrestrai'n cydweithredu ag asesiad (neu asesiadau) y gofynnir amdano gan yr archwilwyr achos, rhaid i'r IC gyfeirio'r honiad yn ôl at yr archwilwyr achos, gyda'r adroddiad asesu (neu'r adroddiadau), ynghyd ag unrhyw wybodaeth a ddarperir gan y cofrestrai. Bydd yr archwilwyr achos yn ailafael yn eu hystyriaeth o'r mater o dan ddarpariaethau rheol 12.
29. Os bydd unigolyn sydd wedi cofrestru yn methu cydweithredu ag asesiad (neu asesiadau) neu'n ei gyflwyno iddynt, lle mae'r IC wedi cyfarwyddo asesiad (neu asesiadau) yn dilyn atgyfeiriad gan yr archwilwyr achos, ni fydd yr IC yn cyfeirio'r honiad yn ôl at yr archwilwyr achos i'w benderfynu ac, yn lle hynny, bydd yn mynd ymlaen i ystyried yr honiad ei hun. Bydd yr IC yn dod i unrhyw gasgliadau sy'n ymddangos yn briodol, yn dilyn methiant unigolyn sydd wedi cofrestru i gydweithredu ag asesiad.
30. Mae rhagor o fanylion am broses gwneud penderfyniadau'r IC wedi'u nodi isod.

Nid yw archwilwyr achos yn gallu dod i benderfyniad unfrydol

31. Bydd achosion yn cael eu hystyried gan archwilydd achosion llewg ac archwiliwr achosion cofrestredig.

Rhaid i'r archwilwyr achos fod yn unfrydol yn eu penderfyniad ynghylch cael gwared ar honiad. Os nad yw'n gallu dod i benderfyniad unfrydol mewn achos penodol, rhaid iddo roi gwybod i'r Cofrestrydd a bydd y Cofrestrydd yn cyfeirio'r mater at yr IC. Bydd yr IC wedyn yn penderfynu sut i waredu'r achos yn dilyn y broses gwneud penderfyniadau sydd wedi'i nodi yn y canllaw hwn.

Ymchwiliad pellach

32. Ar unrhyw adeg, cyn gwneud ei benderfyniad terfynol, gall yr IC ohirio ei ystyriaeth o achos hyd nes yr ymchwiliad ymhellach a rhoi gwybod i'r Cofrestrydd a fydd yn cynnal yr ymchwiliad hwnnw. Bydd y Cofrestrydd yn darparu unrhyw dystiolaeth ychwanegol a gafwyd i'r cofrestrai a, lle bo'n briodol, i wneuthurwr yr

honiad, gan roi cyfle rhesymol iddynt ymateb. Bydd y Cofrestrydd wedyn yn darparu'r holl dystiolaeth ychwanegol i'r IC, ynghyd ag unrhyw sylwadau pellach. Bydd yr IC yn ailddechrau ystyried y mater.

33. Os yw'r Pwyllgor Ymchwilio Annibynnol, wrth ystyried yr honiadau, o'r farn y gallai fod tystiolaeth (naill ai o'r gŵyn a wnaethpwyd i'r Cyngor Optegol Cyffredinol neu o unrhyw ymchwiliad pellach) o honiadau nad ydynt wedi'u cynnwys gan y Cofrestrydd, neu y dylid diwygio'r honiadau, dylai'r IC ohirio ei ystyriaeth o'r achos a rhoi gwybod i'r Cofrestrydd. Gall y Cofrestrydd wedyn ystyried y materion a godwyd ac a ddylid drafftio honiadau ychwanegol neu amgen i'w hystyried gan yr IC ai peidio. Gall yr IC wedyn, ar ôl i'r cofrestrai gael cyfle i ymateb i unrhyw honiadau/tystiolaeth newydd neu ddiwygiedig (Rheol 12), ailddechrau ystyried y mater.

Y broses benderfynu

34. Wrth wneud unrhyw benderfyniad am honiad penodol, bydd yr IC yn ystyried nid yn unig yr honiad gwreiddiol ac unrhyw dystiolaeth a gasglwyd gan y GOC, ond hefyd unrhyw sylwadau ysgrifenedig a dderbyniwyd gan y cofrestrai dan sylw. Mae'r rheolau'n datgan bod rhaid rhoi copïau o unrhyw wybodaeth neu ddogfennau a dderbynnir i gefnogi'r honiad i'r cofrestrai, ac y caniateir 28 diwrnod i gyflwyno unrhyw sylwadau ysgrifenedig cyn i'r IC ystyried yr honiad(au).
35. Bydd yr IC hefyd yn ystyried unrhyw sylwadau a dderbyniwyd gan yr achwynydd, a wnaethpwyd ar ôl i'r achwynydd weld unrhyw sylwadau ysgrifenedig a wnaethpwyd gan y cofrestrai. Mae unrhyw sylwadau gan yr achwynydd hefyd yn cael eu copïo i'r cofrestrai.
36. Rhaid i'r IC beidio â chael ei ddylanwadu gan y math, neu nifer, y dystiolaeth sydd wedi'i chasglu gan y GOC, ac eithrio lle mae'r dystiolaeth honno'n berthnasol i'w hystyriaeth o honiad penodol. Yn ehangach, dim ond i'r broses gwneud penderfyniadau y mae swmp cyffredinol y dystiolaeth a gasglwyd yn berthnasol os yw'r IC yn cytuno nad yw'n ddigon iddo ddod i benderfyniad a bod angen iddo ohirio ei ystyriaeth. Nid yw'r swmp/math o dystiolaeth, ar ei phen ei hun, yn berthnasol i p'un ai a yw honiad yn debygol o basio'r prawf posibilrwydd realistig ai peidio.
37. Efallai y bydd achosion sy'n ymwneud â phryderon am nifer o agweddau ar addasrwydd cofrestrai i ymarfer. Wrth wneud penderfyniad, mae'n rhaid ystyried effaith gronpus yr holl ffactorau sy'n amharu. Mae asesiadau iechyd a pherfformiad yn rhan o'r broses o gasglu tystiolaeth (ar gyfer unigolion sydd wedi cofrestru), ond efallai y bydd tystiolaeth arall hefyd y bydd angen i'r IC ei hystyried wrth ddod i benderfyniad. Pan fo'r manylion ffeithiol yn ymwneud â nifer o agweddau ar addasrwydd cofrestrai i ymarfer, dylai'r IC gynnwys yn ei benderfyniad gyfeiriadau at unrhyw sylwadau neu dystiolaeth benodol y mae wedi'u hystyried sy'n ymwneud â'i benderfyniad.
38. Pan fydd penderfyniad yr IC yn diystyru, naill ai'n llwyr neu'n rhannol, farn arbenigol gydnabyddedig, rhaid iddo roi rhesymau clir iawn dros hyn. Rhaid i'r IC

gofio hefyd nad ei rôl yw gwneud penderfyniadau ar y ffeithiau, ond dim ond penderfynu a

yw'r prawf posibilrwydd realistig wedi'i fodloni ai peidio.

Canlyniadau posibl ystyriaeth yr IC o honiad

39. Mae nifer o ganlyniadau terfynol posibl gwahanol yn deillio o ystyriaeth yr IC o honiad:

- cyfeirio'r achos at yr FTPC;
- rhoi rhybudd i'r sawl sy'n cofrestru¹¹;
- penderfyniad i beidio â chymryd camau pellach, gan gynnwys rhoi cyngor i'r cofrestrai ar ei ymddygiad yn y dyfodol; neu
- penderfyniad i beidio â chymryd camau pellach.

Mae rhagor o wybodaeth am bob un o'r canlyniadau posibl hyn wedi'i nodi isod.

¹¹ Yn unol ag adrannau 13D(7) Deddf Optegwyr 1989 (gweler nodyn 1 uchod)

Budd y cyhoedd

40. Dylai'r IC bob amser ystyried budd y cyhoedd. Mae'r budd ehangach i'r cyhoedd yn cynnwys nid yn unig diogelu aelodau o'r cyhoedd, ond cynnal hyder y cyhoedd yn y proffesiwn a datgan a chynnal safonau ymddygiad priodol.

Cydraddoldeb ac amrywiaeth

41. Rhaid i'r IC fod yn ymwybodol o Gynllun Cydraddoldeb ac Amrywiaeth y Cyngor Optegol Cyffredinol a'i roi ar waith. Mae'r GOC wedi ymrwmo i hyrwyddo cydraddoldeb a gwerthfawrogi amrywiaeth ac i weithredu gweithdrefnau a phrosesau sy'n deg, yn wrthrychol, yn dryloyw a heb wahaniaethu. Mae hyrwyddo cydraddoldeb hefyd yn ofyniad o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010 – mae disgwyl i bawb sy'n gweithredu ar ran y Cyngor lynu wrth ysbryd a gosodiadau'r ddeddfwriaeth hon.

Honiad o addasrwydd i ymarfer

42. Gall honiad bod addasrwydd unigolyn cofrestredig i ymarfer, neu y gallai fod amhariad, fod yn gysylltiedig â gweithredoedd neu hepgoriadau a ddigwyddodd y tu allan i'r Deyrnas Unedig neu ar adeg pan nad oedd y cofrestrai hwnnw wedi'i gofrestru¹².
43. Dim ond ar rai seiliau penodol a nodir yn Adran 13D (2) a (3) Deddf Optegwyr 1989 y gellir amharu ar addasrwydd cofrestrai i ymarfer. Mae'r seiliau hynny'n amrywio, yn dibynnu ar a yw'n gofrestrydd busnes, yn gofrestrydd sy'n fyfyrwr neu'n ymarferydd unigol. Mae cyfraith achosion wedi sefydlu'r egwyddorion canlynol o ran cysyniadau "camymddwyn" a "pherfformiad proffesiynol diffygiol"¹³:
- nid yw "camymddwyn" yn golygu unrhyw dordyletswydd sy'n ddyledus gan gofrestrydd busnes neu gofrestrydd unigol i'w claf; mae'n dynodi tor- amod difrifol sy'n nodi bod amhariad ar addasrwydd y cofrestrai busnes neu unigolyn sy'n cofrestru i ymarfer;
 - nid yw esgeuluster yn gyfystyr â "chamymddwyn" ond gall gweithredoedd esgeulus neu hepgoriadau sy'n arbennig o ddifrifol olygu "camymddwyn";
 - mae un weithred neu anweithred esgeulus yn llai tebygol o groesi'r trothwy "camymddwyn" na gweithred neu anweithred lluosog. Fodd bynnag, efallai y bydd rhai amgylchiadau lle gellid disgrifio un weithred neu anweithred esgeulus, os yw'n arbennig o ddifrifol, fel "camymddwyn"; a

¹² Adran 13D(4) o Deddf Optegwyr 1989.

¹³ Calhaem v Y Cyngor Meddygol Cyffredinol [2007] EWHC 2606 (Gweinyddol)

- mae “perfformiad proffesiynol diffygiol” yn cyd-fynd â safon perfformiad proffesiynol sy’n annerbyniol o isel. Byddai un achos o driniaeth esgeulus yn annhebygol o fod yn “berfformiad proffesiynol diffygiol” oni bai ei fod yn ddifrifol iawn. Ac eithrio mewn amgylchiadau eithriadol, dylai “perfformiad proffesiynol diffygiol” fod yn seiliedig ar ystyried sampl deg o waith.

Cyfeirio’r honiad at yr FTPC

44. Wrth ystyried a ddylid cyfeirio honiad at yr FTPC, dylai’r IC gadw mewn cof amcan cyffredinol y GOC fel y nodir yn y ddeddfwriaeth¹⁴:

“Amcan cyffredinol y Cyngor wrth arfer ei swyddogaeth yw diogelu’r cyhoedd.”

Mae’r amcan cyffredinol yn cynnwys y nodau canlynol:-

- a. Diogelu, hybu a chynnal iechyd, diogelwch a lles y cyhoedd;
 - b. Hybu a chynnal hyder y cyhoedd yn y proffesiynau a reoleiddir dan y Ddeddf;
 - c. Hyrwyddo a chynnal safonau ac ymddygiad proffesiynol priodol ar gyfer aelodau’r proffesiynau hynny; a
 - d. Hyrwyddo a chynnal safonau ac ymddygiad priodol ar gyfer pobl sydd wedi cofrestru ar gyfer busnes.
45. Wrth ystyried a ddylid cyfeirio achos at yr FTPC, dylai’r IC ofyn y cwestiwn canlynol iddo’i hun: a oes posibilrwydd realistig o sefydlu bod amhariad ar addasrwydd y cofrestrai i ymarfer i raddau sy’n cyfiawnhau cymryd camau yn erbyn ei gofrestriad (gelwir hyn yn “**brawf posibilrwydd realistig**”).
46. Mae hyn yn golygu ystyried dau fater:
- A oes gobaith realistig o allu profi’r ffeithiau a honnir yn erbyn y cofrestrai, os cyfeirir yr honiad at yr FTPC?
 - Os cafodd y ffeithiau honedig eu profi, a ydynt mor arwyddocaol fel eu bod yn dangos bod addasrwydd y cofrestrai i ymarfer yn cael ei amharu neu y gallai fod yn cael ei amharu i raddau sy’n cyfiawnhau cymryd camau yn erbyn ei gofrestriad?
47. **Nid** rôl yr IC yw penderfynu a oes amhariad ar addasrwydd cofrestrai i ymarfer ai peidio – mae hynny’n benderfyniad i’r FTPC ei wneud (os cyfeirir y mater ar y cam hwnnw).

¹⁴ Adran 1(2A) Deddf Optegwyr 1989 (gweler nodyn 1 uchod)

48. Wrth ystyried y prawf posibilrwydd realistig, dylai'r IC ystyried y canlynol:
- dylai fynd yn ei flaen yn ofalus (o gofio bod yr IC, ymysg ystyriaethau eraill, yn gweithio o ddogfennau ar ei ben ei hun ac efallai na fydd y dystiolaeth sydd ger eu bron yn cael ei phrofi);
 - nid rôl yr IC yw gwneud unrhyw ganfyddiadau ffeithiol. Mater i'r FTPC yw gwneud canfyddiadau ffeithiol;
 - dim ond os yw'r Pwyllgor, ar ôl clywed y dystiolaeth, yn credu ei bod yn fwy tebygol na pheidio o fod wedi digwydd (y "safon prawf sifil") y bydd yr FTPC yn dod o hyd i ffeithiau y mae'r cofrestrai wedi'u herio¹⁵;
 - mae gan yr IC hawl i asesu pwysau'r dystiolaeth. Fodd bynnag, ni chaiff y Pwyllgor (fel arfer) ddatrys gwrthdaro tystiolaeth sylweddol;
 - os oes gwrthdaro amlwg rhwng dau gyfrif, y gallai un ohonynt fod yn realistig gywir, ac ar un cyfrif byddai'r mater yn codi amheuaeth ynghylch addasrwydd cofrestrai i ymarfer, dylai'r gwrthdaro gael ei ddatrys gan yr FTPC ac nid yr IC;
 - os oes gan yr IC amheuaeth ynghylch a ddylid cyfeirio'r mater i'r FTPC, dylai ystyried fersiwn yr achwynydd o'r digwyddiadau ar ei uchaf a defnyddio'r prawf posibilrwydd realistig;
 - nid rôl yr IC yw cyfeirio honiad at yr FTPC nad yw'n cael ei gefnogi gan unrhyw dystiolaeth. Rhaid bod posibilrwydd gwirioneddol (nid o bell neu fympwyol) y gellid profi'r ffeithiau a honnir ac os ydynt, y gallai'r FTPC amharu ar addasrwydd y cofrestrai i ymarfer;
 - wrth benderfynu a yw'r prawf posibilrwydd realistig yn cael ei fodloni yng nghyswllt honiad o esgeulustod beius (h.y. bod y cofrestrai wedi methu gwneud rhywbeth y dylai fod wedi'i wneud), rhaid i'r IC ystyried i) a oes gobaith realistig o brofi bod gan y cofrestrai ddyletswydd i wneud y peth penodedig A ii) oes gobaith realistig o brofi bod y cofrestrai wedi methu gwneud y peth penodedig. Os na chaiff y prawf posibilrwydd realistig ei fodloni ar gyfer i) a ii), ni chaiff ei fodloni ar gyfer yr honiad yn gyffredinol;
 - mae budd cyhoeddus o ran pobl sydd wedi cofrestru ar gyfer busnes a/neu gofrestryddion unigol nad ydynt yn cael eu harasio gan honiadau di-sail;
 - lle mae'r prawf posibilrwydd realistig yn cael ei fodloni, mae budd i'r cyhoedd mewn cynnal gwrandawriad cyhoeddus gerbron yr FTPC;

¹⁵ Rheol 38 Rheolau Addasrwydd i Ymarfer Cyngor Optegol Cyffredinol 2013.

- dylai'r IC fynd yn ei flaen yn ofalus wrth ddod i benderfyniad i beidio â chyfeirio achos lle gellir ystyried bod y penderfyniad yn anghyson â phenderfyniad a wnaethpwyd gan gorff cyhoeddus arall (er enghraifft, penderfyniad lle cafwyd mewnbwn gan weithwyr optegol proffesiynol, neu benderfyniad gan gorff GIG) yng nghyswllt un ffaith neu'r un ffeithiau i raddau helaeth. Os bydd y Pwyllgor yn dod i benderfyniad o'r fath, dylai roi rhesymau manwl yn ysgrifenedig dros unrhyw anghysondeb ymddangosiadol;
- nid yw presenoldeb gorchymyn interim neu orchmynion interim blaenorol yn berthnasol wrth ystyried a yw'r prawf posibilrwydd realistig wedi'i fodloni. Mae'r prawf ar gyfer gosod gorchymyn interim yn wahanol mewn sawl ffordd. Ni ddylai presenoldeb gorchymyn interim fod yn ffactor wrth ystyried a ddylid cyfeirio honiad i'r FTPC, gan nad yw presenoldeb gorchymyn interim yn gyfystyr â chanfyddiad ffeithiol.
- dylai'r IC nodi'r datganiad ym Mhrotocol y GOC ar ymdrin ag euogfarnau troseddol a ddatgelir gan gofrestrai ac, yn benodol, y bydd y Cofrestrydd fel arfer yn rhagdybio yn erbyn cofrestru, adfer neu gadw ar Gofrestr y GOC lle mae ymgeisydd yn datgelu euogfarn am drosedd a gynhwysir yn Atodlen 4 Deddf Cyfiawnder Troseddol a Gwasanaethau Llysoedd 2000. Mae copi o brotocol y GOC ar ymdrin ag euogfarnau troseddol a ddatgelir gan gofrestryddion busnes a/neu gofrestryddion unigol ar gael o:

https://www.optical.org/en/Investigating_complaints/How_to_make_a_complaint/index.cfm

- dylai'r IC nodi ymhellach y ffactorau a nodir yng nghanllawiau'r FTPC fel rhai sy'n nodi (os ystyrir yr achos gan yr FTPC) ei bod yn debygol mai dileu yw'r sancsiwn priodol, gweler yr atodiad am ganllawiau perthnasol sydd hefyd ar gael yn:

https://www.optical.org/en/Investigating_complaints/fitness-to-practise-guidance/index.cfm

Dylai'r IC gofio am bresenoldeb ffactorau lliniarol a all arwain at benderfyniad gan yr IC i beidio â chyfeirio honiad i'r FTPC ond dim ond lle mae'r ffactorau lliniarol:

- (a) yn cael eu cefnogi'n dda gan dystiolaeth gredadwy;
- (b) yn ymwneud ag amgylchiadau'r honiad yn hytrach na materion sy'n bersonol i gofrestrai busnes neu gofrestrai unigol; a
- (c) mor arwyddocaol fel nad oes unrhyw obaith realistig y bydd yr FTPC yn canfod bod amhariad ar addasrwydd cofrestrai i ymarfer.

- yr effaith debygol ar ystyriaeth yr FTPC o unrhyw dystiolaeth sy'n dangos:

- (a) bod modd cywiro'r methiannau mae'r cofrestrai wedi'u derbyn; a/neu

(b) eu bod eisoes wedi eu cywiro;

(c) lefel unrhyw risg o ailadrodd;

yn ogystal â'r pwysau y gellir yn rhesymol ei roi i'r dystiolaeth honno.

- gall rhai mathau o gamymddwyn fod yn fwy abl i gael eu cywiro nag eraill (er enghraifft, honiadau ynghylch perfformiad proffesiynol diffygiol). Efallai na fydd tystiolaeth o'r fath ar gael bob amser ac, os yw ar gael, efallai na fydd yn glir nac yn argyhoeddiadol. Mae enghreifftiau o fathau o gamymddwyn a allai, oherwydd eu natur, fod yn llai abl i adfer yn cynnwys camymddwyn rhywiol neu anonestrwydd.
- Hyd yn oed os yw'r IC yn fodlon bod tystiolaeth bod cofrestrai wedi cywiro ei fethiant, efallai y bydd yr IC yn dal i benderfynu ei bod er budd y cyhoedd i'r achos gael ei gyfeirio at yr FTPC. Yn *CHRE v Y Cyngor Nyrsio a Bydwreigiaeth (Grant) (2011) EWHC 927*, dywedodd yr Uchel Lys, wrth benderfynu a oes amhariad ar addasrwydd i ymarfer, y dylai'r Pwyllgor ofyn iddo'i hun "*Nid yn unig a fyddai'r Aelod Cofrestredig yn parhau i beri risg i aelodau'r cyhoedd, ond a fyddai'r angen i gynnal safonau proffesiynol priodol a hyder y cyhoedd yn yr Aelod Cofrestredig ac yn y proffesiwn yn cael ei danseilio petai ymarfer yn canfod amhariad ar addasrwydd i beidio â chael ei wneud yn amgylchiadau'r achos hwn.*" Rhaid i fodolaeth gorchymyn interim beidio â dylanwadu ar y penderfyniad ynghylch a ddylid cyfeirio'r honiad i'r FTPC gan nad yw gorchymyn interim yn golygu gwneud unrhyw ganfyddiadau ffeithiol.

Cofnodi penderfyniadau

49. Bydd yr holl benderfyniadau a wneir gan yr IC yn cael eu cofnodi (yn ysgrifenedig) gan nodi rhesymau llawn a manwl dros y penderfyniad a wnaethpwyd. Rhaid i'r IC bob amser sicrhau bod eu rhesymeg yn glir, a rhaid iddo gymryd gofal arbennig, er enghraifft:

- lle mae'r IC yn cyfeirio rhywfaint o'r manylion ffeithiol, ond nid y cyfan ohonynt, at yr FTPC, neu lle mae mwy nag un sail o amhariad wedi'i honni, er mwyn bod yn glir pa fanylion ffeithiol a honiadau sy'n cael eu cyfeirio ac ar ba sail o amhariad;
- lle mae nifer o ddogfennau wedi'u cyflwyno i gefnogi'r honiad, dylai'r penderfyniad fod yn glir bod y rhain wedi cael eu darllen. Dylai'r penderfyniad gyfeirio at y ddogfen/dogfennau/adran(nau) penodol a nodi sut mae'r rhain yn berthnasol i'r rhan honno o'r penderfyniad;
- pan fydd yr IC o'r farn bod posibilrwydd realistig o ganfod y manylion ffeithiol a brofwyd ond yn penderfynu peidio â chyfeirio'r honiadau oherwydd tystiolaeth o fewnwelediad ac adferiad. Dylai'r IC nodi pam fod y dystiolaeth mor gymhellol fel ei bod yn penderfynu peidio â chyfeirio'r honiad o amhariad;

- pan fydd penderfyniad yr IC, na fydd wedi datrys anghydfodau ffeithiol,

yn ymddangos fel petai'n diystyru canfyddiadau barn arbenigol (gweler paragraff 38).

50. Dylai'r IC hefyd gofio y gall trydydd partïon ddarllen ei benderfyniad, a allai fod yn anghyfarwydd â rôl neu weithdrefnau'r GOC. O'r herwydd, mae angen i'w rhesymau gael eu hysgrifennu'n glir mewn iaith glir i egluro pa benderfyniadau sy'n cael eu gwneud a pham.

Canllawiau ynghylch rhybuddion a gyhoeddir gan yr IC

51. Cyn ystyried rhoi rhybudd, bydd yr IC yn sicrhau ei fod wedi nodi'n gywir y sail dros yr honiad bod amhariad ar addasrwydd cofrestrai i ymarfer o dan adran 13D(2) neu (3) o Ddeddf Optegwyr 1989 (OA). Bydd sail amhariad fel arfer yn codi o ganlyniad i dorri'r safonau ymddygiad a pherfformiad a ddisgwyllir gan weithwyr proffesiynol, myfyrwyr a busnesau optegol.

Tan 31 Mawrth 2016 roedd y safonau hyn wedi'u cynnwys yn y "Cod Ymddygiad ar gyfer optometryddion, optegwyr cyflenwi a myfyrwyr optegol" a'r "Cod Ymddygiad ar gyfer cofrestryddion busnes". Er y gall fod adegau lle mae angen cyfeirio at ganllawiau a gaiff eu llunio'n allanol (er enghraifft, canllawiau Coleg yr Optometryddion), bydd yr IC, lle bo'n bosibl, yn cymhwyso canllawiau, safonau a chymwyseddau a gaiff eu llunio gan y Cyngor Optegol Cyffredinol i'w proses gwneud penderfyniadau.

O 1 Ebrill 2016 ymlaen, mae'r Cod Ymddygiad presennol sy'n ymwneud ag unigolion a myfyrwyr sydd wedi cymhwyso'n llawn wedi cael ei ddisodli gan Safonau Ymarfer newydd ar gyfer Optometryddion ac Optegwyr Cyflenwi a Safonau Ymarfer ar gyfer Myfyrwyr. Mae hyn yn golygu, pan fydd yr IC yn ystyried mater lle digwyddodd yr ymddygiad y cwynir amdano ar ôl 1 Ebrill 2016, y bydd y Safonau'n berthnasol. Ar gyfer materion cyn y dyddiad hwnnw, bydd y Cod yn berthnasol ond dylai'r IC gyfeirio at y Safonau newydd lle maent o'r farn y bydd hyn yn helpu i lywio ymarfer y cofrestrai yn y dyfodol. Mae'r Cod Ymddygiad ar gyfer cofrestryddion busnes yn parhau mewn grym.

52. Er enghraifft, gall yr IC ystyried bod ffeithiau'r gŵyn yn gyfystyr â honiad o "*gamymddwyn*" o dan adran 13D(2)(a) o'r OA, drwy fethu parchu urddas a phreifatrwydd claf yn groes i Safon 1 y Safonau Ymarfer.
53. Fel arall, caiff yr IC ystyried bod ffeithiau'r gŵyn yn gyfystyr â honiad o "*gamymddwyn gan y cofrestrai busnes neu gan un o'i gyfarwyddwyr*" o dan adran 13D(3)(a) o'r OA, drwy fethu cymryd camau rhesymol a chymesur i sicrhau bod hysbysebu neu gyhoeddusrwydd yn cydymffurfio â chodau ymarfer hysbysebu priodol, yn groes i baragraff 7 o Cod Ymddygiad y GOC ar gyfer Cofrestryddion Busnes.
54. Wrth ystyried achosion honedig o dorri Cod Ymddygiad y GOC ar gyfer Cofrestryddion Busnes, bydd yr IC yn cofio nad yw'r rhwymedigaethau a osodir ar gofrestryddion busnes yn absoliwt. Y rhwymedigaethau yw cymryd "*camau rhesymol a chymesur*" i gydymffurfio â'i ddarpariaethau.

Rhybudd i gofrestrydd busnes neu gofrestrydd unigol

55. Dim ond ar ôl iddo benderfynu na ddylid cyfeirio'r mater at yr FTPC y bydd yr IC yn ystyried cyhoeddi rhybudd.
56. Wrth ystyried honiad, rhaid i'r IC sicrhau bod sail bosibl yr honiad yn erbyn cofrestrai o dan adran 13D wedi'i nodi, fel y gall asesu'r rhagolygon o allu profi'r ffeithiau angenrheidiol yn erbyn y cofrestrai er mwyn cynnal yr honiad.
57. Wrth roi rhesymau dros roi rhybudd, rhaid i'r IC osgoi rhoi'r argraff ei fod wedi gwneud canfyddiad neu benderfyniad ar faterion ffeithiol ar faterion o sylwedd sy'n codi o'r gŵyn.
58. Rhaid i delerau unrhyw rybudd fod yn glir, ac ni ddylent geisio gosod rhwymedigaeth fwy beichus ar gofrestrai na'r hyn sy'n ofynnol o dan delerau Cod neu Safonau presennol y Cyngor Optegol Cyffredinol. Er enghraifft, os rhoddir rhybudd am dorri Cod y GOC ar gyfer Cofrestryddion Busnes, rhaid iddo gymhwyso cyfarwyddyd ynghylch ymddygiad yn y dyfodol i'r perwyl bod yn rhaid i'r cofrestrai gymryd "camau rhesymol a chymesur i gydymffurfio â darpariaethau perthnasol y Cod, yn hytrach na cheisio gosod rhwymedigaeth absoliwt i wneud hynny.

Mae rhybudd a roddir gan yr IC yn gofnod o bryder ar ran yr IC sydd, er nad oes angen ei gyfeirio at yr FTPC, o bosibl yn sylweddol. Nid yw rhybudd yn cael ei ddangos ar Gofrestr y GOC sydd ar gael i'r cyhoedd, ond mae'n cael ei gofnodi gan y GOC am gyfnod o bedair blynedd o ddyddiad y llythyr rhybudd. Mae cyngor cyfreithiol annibynnol ar gael i'r IC.

59. Dim ond ar ôl i'r cofrestrai gael cyfle i gyflwyno sylwadau ysgrifenedig pellach i'r pwyllgor ymchwilio y cyhoeddir rhybuddion, ar ôl cael gwybod am natur y rhybudd sy'n cael ei ystyried. Bydd yr IC yn ystyried unrhyw sylwadau a wneir gan y cofrestrai ac yn penderfynu a ddylid rhoi rhybudd yn yr amgylchiadau penodol ai peidio.
60. Mae'r GOC wedi cyhoeddi canllawiau ar wahân ar rybuddion a gyhoeddwyd gan yr IC, sydd ar gael yn:

https://www.optical.org/en/Investigating_complaints/fitness-to-practise-guidance/index.cfm

Peidio â chymryd camau pellach

61. Os bydd yr IC yn penderfynu nad oes angen cyfeirio honiad at yr FTPC, neu'n arwain at roi rhybudd, gall benderfynu cau achos heb gymryd unrhyw gamau pellach.
62. Efallai y bydd yr IC yn penderfynu cau achos a pheidio â chymryd camau pellach:
 - os nad yw'r honiad yn dangos unrhyw fater a allai godi amheuaeth ynghylch addasrwydd cofrestrai i ymarfer; neu

- os nad yw'r ffeithiau honedig, hyd yn oed os oes modd eu profi, yn ddigon difrifol i arwain at amharu ar addasrwydd y cofrestrai hwnnw i ymarfer i'r graddau a fyddai'n cyfiawnhau cymryd camau yn erbyn ei gofrestrriad, a bod rhybudd yn cael ei ystyried yn ddiangen; neu
- os gall y ffeithiau honedig, os oes modd eu profi, ddangos bod amhariad ar addasrwydd cofrestrai i ymarfer, ond nid oes unrhyw obaith realistig o allu profi'r ffeithiau honedig am resymau tystiolaethol ac ystyrir bod rhybudd yn ddiangen.

Hysbysiad

63. Yn dilyn y cyfarfod IC, mae'r achwynydd(ion) a'r cofrestrai/cofrestryddion dan sylw yn cael llythyr gan y GOC yn nodi penderfyniad yr IC a'r rhesymau dros y penderfyniad hwnnw. Yn achos unigolion sydd wedi cofrestru, bydd eu cyflogwr yn cael gwybod am benderfyniad y pwyllgor ond ni fyddant yn cael y penderfyniad llawn.

Partïon eraill

64. Gall yr IC gyfarwyddo'r GOC i gyfeirio honiad at yr heddlu os yw'n ymddangos ei fod yn ymwneud â chyflawni trosedd (neu gyfeirio'r honiad at asiantaeth orfodi arall, fel y bo'n briodol) os yw'n ymddangos ei fod yn ymwneud â gweithiwr proffesiynol optegol nad yw'n GOC, er enghraifft, at y Cyngor Meddygol Cyffredinol os yw'r honiad yn ymwneud â llawdriniaeth llygaid laser a gynhelir gan feddyg.

Gorchymynion interim

65. Mae'n ofynnol hefyd i'r Cofrestrydd a'r IC ystyried a ddylai'r FTPC ystyried gwneud gorchymyn interim yn atal neu'n gosod amodau ar gofrestrriad cofrestrai sy'n destun honiad¹⁶. Gall gorchymyn interim:
- atal cofrestrai o ymarfer yn gyfan gwbl;
 - dileu cofnod dros dro sy'n ymwneud ag arbenigedd neu hyfedredd; neu
 - gwneud ei gofrestrriad yn amodol ar gydymffurfio â gofynion a osodir gan yr FTPC.

¹⁶ Adran 13D(9) o Ddeddf Optegwyr 1989 – gweler nodyn 1 uchod.

Gall gorchymyn interim bara am uchafswm o 18 mis, oni chaiff ei ymestyn gan y llys perthnasol, a bydd yn destun adolygiadau rheolaidd yn ystod y cyfnod hwnnw.

66. Os yw'r IC o'r farn y dylai'r FTPC ystyried gwneud gorchymyn dros dro, bydd yn ystyried y ddeddfwriaeth. Yn benodol, adran 13L Deddf Optegwyr 1989, sy'n datgan na chaiff yr FTPC ond gwneud gorchymyn interim os yw'n fodlon bod hynny:
- yn angenrheidiol er mwyn diogelu aelodau o'r cyhoedd; neu
 - fel arall er budd y cyhoedd; neu
 - er budd cofrestrai busnes neu gofrestrydd unigol.
67. Er mwyn dod i benderfyniad ynghylch a ddylai'r FTPC ystyried gwneud gorchymyn dros dro, bydd y Pwyllgor yn:
- ystyried yr amgylchiadau, a nodir yng nghanllawiau'r FTPC, fel rhai sy'n debygol o olygu bod angen gorchymyn interim. Mae copi o Ganllawiau'r FTPC wedi'i atodi ac mae hefyd ar gael yn:

https://www.optical.org/en/Investigating_complaints/fitness-to-practise-guidance/index.cfm
 - ystyried yr holl ffactorau a fydd yn cael eu hystyried gan yr FTPC wrth ystyried atgyfeiriad o'r fath, gan gynnwys:
 - (a) yr effaith y gallai unrhyw orchymyn ei chael ar gofrestrai;
 - (b) y gofyniad ar yr FTPC i gydbwysu'r angen am orchymyn yn erbyn y canlyniadau y byddai gorchymyn yn eu cael i'r cofrestrai hwnnw, er mwyn ei fodloni nad yw'r canlyniadau'n anghymesur â'r risg i'r cyhoedd.
 - (c) prif bwrpas gorchymyn interim yw diogelu'r cyhoedd rhag risg wirioneddol yn y presennol neu risg debygol yn y dyfodol. Bydd yn gymharol anghyffredin i orchymyn interim gael ei wneud dim ond ar y sail ei fod er budd y cyhoedd (er enghraifft, er mwyn cynnal hyder y cyhoedd yn y proffesiwn).
 - (d) y gellid gwneud gorchymyn interim yn gynnar yn yr ymchwiliad ac, felly, er y dylai'r honiad fod wedi'i wneud yn ysgrifenedig, efallai na fydd datganiadau tystion ffurfiol yn ei gefnogi eto.

Canllawiau i'r IC ar ganfyddiadau gan reoleiddwyr eraill

68. Yn unol ag adran 13D(5) o Ddeddf Optegwyr 1989 ("y Ddeddf"), mae'n ofynnol i'r IC ymchwilio i honiad (y cyfeirir ato'n aml fel cwyn) a wnaethpwyd i'r GOC fod addasrwydd cofrestrai unigol i ymarfer, yr addasrwydd i gyflawni busnes cofrestrai busnes, neu amhariad ar addasrwydd i ymgymryd â hyfforddiant cofrestrai sy'n fyfyrwr (adran 13D(1) o'r Ddeddf).
69. Yn ôl adran 13D(2) o'r Ddeddf, yr unig sail y gall addasrwydd cofrestrai unigol i ymarfer, neu addasrwydd i ymgymryd â hyfforddiant cofrestrai myfyrwr, fod yn "ddiffygiol" at ddibenion y Ddeddf yw fel y nodir yn adran 13(2)(a)-

(g). Mae'r seiliau hyn yn cynnwys "*camymddwyn*" (adran 13(2)(a)), a

"penderfyniad gan gorff yn y Deyrnas Unedig sy'n gyfrifol o dan unrhyw ddeddfiad am reoleiddio proffesiwn iechyd neu ofal cymdeithasol i'r perwyl bod amhariad ar ei addasrwydd i ymarfer fel aelod o'r proffesiwn hwnnw, neu benderfyniad gan gorff rheoleiddio mewn man arall i'r un effaith" (adran 13D(2)(g)).

70. Yn ôl adran 13D(3) o'r Ddeddf, yr unig seiliau y gall addasrwydd cofrestrai busnes i redeg busnes fod yn "ddiffygiol" at ddibenion y Ddeddf yw fel y nodir yn adran 13D(3)(a)-(g). Mae'r seiliau hyn yn cynnwys "*camymddwyn gan y cofrestrai busnes neu gan un o'i gyfarwyddwyr*" (adran 13D(3)(a)), a

"phenderfyniad gan gorff yn y Deyrnas Unedig sy'n gyfrifol o dan unrhyw ddeddfiad ar gyfer rheoleiddio proffesiwn iechyd neu ofal cymdeithasol i'r perwyl hwnnw—

- (i) amharwyd ar addasrwydd y cofrestrai busnes i gynnal busnes fel *aelod o'r proffesiwn hwnnw; neu*
- (ii) amharwyd ar addasrwydd cyfarwyddwr y cofrestrai busnes i ymarfer y proffesiwn hwnnw, *neu benderfyniad gan gorff rheoleiddio mewn man arall i'r un perwyl"*

(adran 13D(3)(g)).

Bydd y canllawiau hyn yn helpu i benderfynu ar statws tystiolaethol dyfarniad o amhariad ar addasrwydd i ymarfer neu gynnal busnes gan reoleiddiwr iechyd neu ofal cymdeithasol arall yn y DU at ddibenion adran 13D(2)(g) neu (3)(g)

71. Pan fydd yr IC yn ystyried honiad o amhariad oherwydd canfyddiad o amhariad ar addasrwydd i ymarfer gan reoleiddiwr iechyd neu ofal cymdeithasol arall yn y DU, rhaid iddo archwilio statws tystiolaethol dyfarniad y rheoleiddiwr arall y mae honiad y Cyngor Optegol Cyffredinol yn seiliedig arno. Nid oes gan benderfyniad o'r fath yr un statws ag euogfarn am drosedd, a brofir fel arfer drwy dystysgrif euogfarn gan y llys dan sylw, ac ni ellir fel arfer ei herio mewn achos disgyblu proffesiynol. Gall euogfarn droseddol fod yn sail ar gyfer amhariad o dan adran 13D(2)(c) neu 13D(3)(d) o'r Ddeddf.

72. Bydd penderfyniad gan reoleiddiwr iechyd neu ofal cymdeithasol arall yn y DU, ac eithrio mewn amgylchiadau eithriadol, yn dystiolaeth prima facie gref o'r ffeithiau a brofwyd yng nghyswllt y penderfyniad hwnnw, ond nid yw'n derfynol. Rhaid rhoi cyfle teg i'r cofrestrai egluro ei hun, ond nid oes yn rhaid i banel addasrwydd i ymarfer weithredu fel llys barn a gwrando eto ar yr holl dystiolaeth Oedd yn sail i'r penderfyniad gwreiddiol¹⁷.
73. Y prif brawf i'w gymhwyso wrth archwilio statws penderfyniad o'r fath yw a oedd y broses o wneud y penderfyniad yn deg. Yn achos rheoleiddwyr iechyd neu ofal cymdeithasol eraill yn y DU, bydd y penderfyniad wedi'i wneud gan y panel disgyblu ar ôl cynnal gwrandawriad yn unol â'r broses gyfreithiol briodol. Bydd y rheoleiddiwr wedi bod yn gyfrifol am brofi'r honiadau i'r safon prawf ofynnol. Caniateir cynrychiolaeth gyfreithiol o'r partïon. Efallai y bydd y panel wedi ystyried ac asesu tystiolaeth lafar a brofwyd drwy groesholi, ac unrhyw dystiolaeth ddogfennol a gyflwynwyd gan y partïon. Bydd y panel wedi cael cyngor cyfreithiol, gan gynghorydd cyfreithiol annibynnol neu gan aelod o'r panel, cyn dod i benderfyniad. Bydd penderfyniad y panel wedi cynnwys y rhesymau dros ei ganfyddiadau.
74. Felly, yn achos penderfyniad gan reoleiddiwr iechyd neu ofal cymdeithasol arall yn y DU, fel arfer gall yr IC ddibynnu ar y penderfyniad hwnnw i ddarparu sail ddibynadwy ar gyfer cyfeirio'r honiad i'r FTPC. Mae hyn ar y sail bod gobaith realistig o allu profi'r ffeithiau fel y canfu'r rheoleiddiwr arall, a'u bod mor arwyddocaol fel eu bod yn dangos bod addasrwydd y cofrestrai i ymarfer yn cael ei amharu neu y gallai gael ei amharu i'r fath raddau sy'n cyfiawnhau cymryd camau yn erbyn ei gofrestriad.
75. Mater i'r FTPC fydd penderfynu a oes amgylchiadau eithriadol mewn unrhyw achos penodol i gwestiynu penderfyniad y rheoleiddiwr arall, neu i ganfod nad yw canfyddiadau'r rheoleiddiwr arall yn ddigonol i ganfod amhariad ar addasrwydd cofrestrai GOC i ymarfer.
76. Mae'n bosibl y gallai dyfarniad gan reoleiddiwr iechyd neu ofal cymdeithasol arall yn y DU fod yn ddigonol i gyfiawnhau honiad o gamymddwyn o dan adran 13D(2)(a) neu 13D(3)(a), yn ychwanegol at honiad o dan adran 13D(2)(g) neu 13D(3)(g). Yn yr achos hwnnw, mae'r egwyddorion ynghylch statws penderfyniad y rheoleiddiwr arall a nodir uchod yr un mor berthnasol.

¹⁷ *Gweler y Cyngor Meddygol Cyffredinol v. Spackman (1943) AC 627, Neelu Chaudhari v. Cyngor Fferyllol Cyffredinol (2011) EWHC 3433 (Gweinyddol)*

Bydd y canllawiau hyn yn helpu i benderfynu ar statws tystiolaethol dyfarniad a wneir gan yr Awdurdod Safonau Hysbysebu (ASA) bod cofrestrai GOC wedi gweithredu yn groes i'w godau

77. Yr ASA yw'r corff annibynnol sy'n gyfrifol am reoleiddio hysbysebwr yn y Deyrnas Unedig. Ar ôl cael cwyn, bydd yn ystyried ac yn penderfynu a yw hysbysebwr wedi gweithredu'n groes i God y DU ar Hysbysebu Di-ddarlledu, Hyrwyddo Gwerthiant a Hysbysebu Uniongyrchol (Codau PAC). Cyhoeddir ei benderfyniad fel dyfarniad. Gellir adolygu dyfarniad ASA ar gais yr hysbysebwr gan Adolygwr Annibynnol Dyfarniadau ASA.
78. Nid yw'n anarferol i ddyfarniad ASA yn erbyn cofrestrai'r GOC, cofrestrai busnes fel arfer, gael ei anfon at y GOC i'w ystyried o ran a ddylid cymryd unrhyw gamau disgyblu yn erbyn y cofrestrai. Os bydd dyfarniad ASA yn cael ei anfon at yr IC i'w archwilio a'i ystyried, rhaid i'r IC archwilio statws y dyfarniad hwnnw yng nghyswllt unrhyw honiad yn erbyn y cofrestrai ar un o'r seiliau o dan adran 13D(2) neu (3) o'r Ddeddf.
79. Yn y paragraffau canlynol, bydd y canllawiau'n ymdrin â dyfarniadau ASA yn erbyn cofrestrai busnes GOC, ond bydd egwyddorion tebyg yn berthnasol i ddyfarniadau yn erbyn cofrestryddion unigol.
80. Yn wahanol i ddyfarniad gan reoleiddiwr iechyd neu ofal cymdeithasol arall yn y DU, nid yw dyfarniad gan yr ASA yn erbyn cofrestrai GOC ynddo'i hun yn sail ar gyfer amhariad o dan adran 13D(2) neu (3) o'r Ddeddf. Felly, mae'n bwysig i'r IC, o'r cychwyn cyntaf, nodi'r sail bosibl o dan adran 13D ar gyfer honiad yn erbyn y cofrestrai. Yn y rhan fwyaf o achosion, yr unig sail bosibl fydd "camymddwyn gan y cofrestrai busnes neu un o'i gyfarwyddwyr" o dan adran 13D(3)(a), oherwydd achos posibl o dorri Cod Ymddygiad y Cyngor Optegol Cyffredinol ar gyfer Cofrestryddion Busnes (Cod y GOC).
81. Yn achos dyfarniad gan yr Awdurdod Safonau Hysbysebu, fel arfer bydd yn rhaid i'r honiad o gamymddwyn fod yn seiliedig ar achos posibl o dorri paragraffau 7 a/neu 11 o God y Cyngor Optegol Cyffredinol, sy'n darparu fel a ganlyn:

"...bydd cofrestrai busnes yn cymryd camau rhesymol a chymesur i:

7. *Sicrhau bod prosesau hysbysebu neu gyhoeddusrwydd yn cydymffurfio â'r codau ymarfer hysbysebu priodol;*
11. *Sicrhau nad yw arferion ariannol a masnachol yn peryglu diogelwch cleifion."*

Pwysleisir nad yw'r rhwymedigaethau hyn o dan y Cod GOC yn absoliwt. Y rhwymedigaethau o dan y Cod GOC yw cymryd "*camau rhesymol a chymesur*" i gydymffurfio â'i ddarpariaethau.

82. Rhaid i'r IC beidio â thybio y bydd dyfarniad ASA, heb ragor o dystiolaeth, yn profi ei hun yn yr un ffordd ag euogfarn, neu y bydd ffaith dyfarniad ASA yn profi bod Cod GOC wedi'i dorri'n awtomatig.

83. Statws tystiolaethol dyfarniad ASA yw ei fod yn debygol o fod yn dderbyniol mewn

gwrandawriad FTPC fel tystiolaeth prima facie bod y cofrestrai wedi gweithredu'n groes i'r Codau CAP. Fodd bynnag, gall y cofrestrai wrthbrofi'r canfyddiad hwnnw, a gall geisio cyflwyno tystiolaeth i gefnogi dyfarniad yr ASA. Y rheswm am hyn yw bod proses ddyfarnu'r ASA yn wahanol iawn i'r hyn a fabwysiadwyd mewn gwrandawiadau disgyblu gerbron rheoleiddwyr iechyd neu ofal cymdeithasol eraill yn y DU. Nid oes gan yr ASA unrhyw bŵer i ystyried amhariad ar addasrwydd i ymarfer. Ni chynhelir unrhyw wrandawiadau, a chynhelir yr holl broses ar bapur gyda'r hysbysebwr yn cyflwyno sylwadau ysgrifenedig. Felly, nid oes tystiolaeth lafar yn cael ei phrofi drwy groesholi. Yr hysbysebwr sydd â'r baich i brofi nad yw wedi gweithredu'n groes i'r Codau CAP (h.y. mae'r ASA yn cymhwyso'r baich profi gwrthdro i'r hyn a ddefnyddir gan y GOC a rheoleiddwyr iechyd neu ofal cymdeithasol eraill y DU). Nid yw'r corff dyfarnu yn cael cyngor cyfreithiol annibynnol cyn dyfarnu. Felly, efallai y bydd yn bosibl i'r cofrestrai ddadlau mai ychydig o bwys a ddylai fod ynghlwm wrth broses ddyfarnu'r ASA.

84. Hyd yn oed os profir neu cyfaddefir achosion o dorri Codau'r CAP, nid yw hynny'n ddigon i brofi bod y Cod GOC wedi'i dorri sy'n ei gwneud yn ofynnol i gofrestrwyr gymryd "camau rhesymol a chymesur" i gydymffurfio â'r Codau CAP. Bydd y sefyllfa'n dibynnu ar y dystiolaeth o'r camau a gymerwyd gan y cofrestrai.
85. Wrth benderfynu a ddylid cyfeirio honiad ar sail dyfarniad ASA i'r FTPC, rhaid i'r IC ystyried y sylwadau a wnaethpwyd gan y cofrestrai mewn ymateb i'r honiad o dan reol 5 y rheolau.
86. Efallai y bydd yr IC o'r farn bod y deunydd yn dangos bod y cofrestrai wedi cymryd camau digonol i gydymffurfio â'r canfyddiadau, ac os felly efallai y bydd yr IC yn penderfynu peidio â chymryd unrhyw gamau.
87. Efallai y bydd yr IC o'r farn bod anghydfod ynghylch a ellir cyfiawnhau canfyddiadau'r ASA o dorri'r Codau CAP, a/neu a yw'r cofrestrai wedi cymryd "camau rhesymol a chymesur" i gydymffurfio â Chodau'r CAP. Os felly, efallai y bydd yr IC yn penderfynu cyfeirio'r honiad i'r FTPC. Ni chaiff yr IC wneud unrhyw ganfyddiadau ffeithiol (gweler y canllawiau IC).
88. Os bydd yr IC yn penderfynu peidio â chyfeirio'r honiad i'r FTPC, mae ganddo'r pŵer i roi rhybudd i'r cofrestrai o dan adran 13D(7) o'r Ddeddf, a rheol 14 o'r rheolau. Wrth benderfynu rhoi rhybudd, rhaid i'r IC gymryd gofal i sicrhau nad yw'n ymddangos ei fod yn gwneud canfyddiadau ffeithiol ar faterion perthnasol sy'n destun anghydfod yng nghyswllt yr honiad. Os rhoddir rhybudd, ni ddylid ei roi mewn termau absoliwt, ond rhaid iddo adlewyrchu'r cymhwyster "camau rhesymol a chymesur" yng Nghod y GOC. Os yw rhybudd yn cael ei ystyried, dylid cyfeirio at y canllawiau ar wahân ynghylch rhybuddion.

Bydd y canllawiau hyn yn helpu i benderfynu ar statws tystiolaethol canfyddiadau gan reoleiddwyr neu dribiwnlysoedd eraill nad ydynt yn rhai gofal iechyd

89. Efallai y bydd yr IC o'r farn bod anghydfod ynghylch statws tystiolaeth unrhyw ganfyddiadau yn erbyn cofrestrai GOC gan reoleiddiwr neu dribiwnlys arall nad yw'n ymwneud â gofal iechyd. Mae'n bosibl y bydd yn rhaid i hyn gael ei archwilio gan yr IC yn unol â'r egwyddorion a nodir uchod yng nghyswllt dyfarniadau ASA. Ym mhob achos,
90. Bydd angen archwilio natur proses benderfynu'r rheoleiddiwr neu'r tribiwnlys perthnasol, a phenderfynu a oedd yn deg. Bydd canfyddiad gan lys barn sifil yn dystiolaeth prima facie cryf o'r ffeithiau a brofwyd.¹⁸ Bydd canfyddiad gan reoleiddiwr arall heb unrhyw bŵer i ystyried addasrwydd i ymarfer, a gweithredu baich profi gwrthdro, yn fwy tebygol o gael ei herio a'i wrthod.

¹⁸ Gweler achos *Neelu Chadhari*.